

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

Срп. нар. пошта: „Протогра“, – Серб. Volkstracht: „Montenegroin“.

Авоце је гаче Турке свеје Турине!

*Велјдиг 25/ XII 1900 1900
Поздрав. !
Јовка Јагичић*

НОШЊЕ ЕВРОПСКИХ НАРОДА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА

Из збирке Хусеина Чамџића

Нови Сад, 2001.

НОШЊЕ ЕВРОПСКИХ НАРОДА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА

Крај 19. века у Европи значи готово завршен процес формирања националних држава, индустријски развој, развој науке и технике, нове правце у уметности. Сваких неколико година одржавају се светске изложбе на којима се презентују национална достигнућа у науци и култури. Формирање националних држава носило је са собом и потребу формирања националног идентитета. Њега су чинили производи „духа“ нације. У то време сматрало се да овај „дух“ понајвише чине језик, обичаји и народно стваралаштво - поезија, ликовна уметност. Један од битних облика испољавања идентитета је и традиционална одећа или народна ношња. Она представља једну изузетну форму стваралаштва, где је присутно целокупно уметничко обликовање од најситнијих детаља веза и ткања до потпуног утиска ношње. Тако су народне ношње постајале препознатљива карактеристика једног народа.

С обзиром на потребу да симболи идентитета нација постану опште препознатљиви, обично је одабирана најрепрезентативнија ношња неког региона земље, или је, пак, вршена синтеза неколико ношњи и тако су настали национални костими, који постају део иконографије једне нације. Ови су костими формиран у периоду од краја 19. до средине 20. века, и не могу се сасвим сврстати у оно што се сматра традиционалном народном одећом, из које су потекли. Њихово потпуно уметничко обликовање или поједини детаљи постали су, на манифестном нивоу, препознатљиви визуелни симбол поједине нације. На латентном, идејном плану, национални костими нам упућују поруку о јединству групе коју представљају, иако, у стварности, народне ношње једне земље могу да буду разнолике до непрепознатљивости.

Развој туризма, нова превозна средства, економски напредак, потреба за сазнањем и упознавањем далеких и непознатих крајева човека 19. и 20. века, развила је различите облике рекламе и презентације туристичких регија. Разгледница је идеална форма визуелне презентације. Она даје могућност да узорци „идеалне“ стварности која је на њој представљена, стигну до најудаљенијих крајева света. Народне ношње, односно национални костими, постали су незаобилазан део информативних садржаја у оквиру туристичке понуде европских земаља. На њима је постигнута сврха широке презентације „духовних“ способности нације, односно земље чији је национални костим представљен.

Разгледнице на овој изложби обухватају период од краја 19. до друге половине 20. века. Посматрајући их из данашње перспективе оне нису више само идеализоване представе идентитета или туристичке понуде. Сада су оне и носиоци информације о културном контексту и епохи у којој су настале. Тако их можемо посматрати са неколико нивоа.

Уметнички њрисџуи се мењао. На почетку 20. века тежило се индивидуалном уметничком изразу, присутне су репродукције уметничких дела са садржајем из народне традиције - слика и графика. Касније, преовлађују фотографије у боји које у презентацију народне традиције уносе пренаглашеност кича. Тако, у ствари, можемо посматрати промену односа према традицији, од уметничке инспирације и трагања за симболима идентитета до традиције сведене на туристичку понуду.

Садржај разгледница је разноврстан, али типски. Представљене су само ношње, појединачно или у пару, народни обичај карактеристичан за неку регију или народ, и често, групне представе ношњи, најчешће у одговарајућем пејзажу. Оно што је садржај разгледница пружао јесу естетизоване и идеализоване представе. Ношње представљене на њима губе ону информацију коју имају у традиционалном окружењу, где превасходно преносе поруке о полу, узрасту, социјалном статусу носиоца. Ова функција ношње потпуно је занемарена, односно губи се у потреби за уопштавањем садржаја.

Еџничка њодела, критеријум по коме је изложба и постављена, свакако је најуочљивија. Она је и суштинска, јер нам даје могућност упознавања са ношњама различитих европских крајева. Али, и овде можемо посматрати „слику о слици“, што је најуочљивије ако упоредимо представе ношњи балканских и европских народа.

Ношње и обичаји Балкана носе црту суровости и егзотике (нарочито на разгледницама прве пол. 20. века), док су европске слике сладуњаве и идиличне, што у потпуности одговара нашим представама о овим крајевима.

Посебну групу чине разгледнице са ношњама и обичајима малих етничких група, као што су Лужички Срби и Лапонци, на којима се негује посебност ових идентитета и жеља за њиховим очувањем.

Занимљиве су разгледнице са ношњама из периода и са простора СССР и бивше Југославије. Овде се идеологија социјализма огледа у потреби да се потцрта, како и различитости могу да се негују под истим кровом, дакле у идеализованој представи „правда за све” социјалистичких друштава.

На крају, најмногобројнија група разгледница је са простора бивше Југославије, краљевине и социјалистичке. На првима се потцртава етнички идентитет јужнословенских народа, тада Срба, Словенаца и Хрвата. Ипак, честа је егзотична представа о Балкану са ликовима меланхоличних лепотица и сурових наоружаних мушкараца. Тек представе северних крајева доносе идиличније слике ношњи које теже средњој Европи. Тиме сасвим јасно добијамо слику о положају ових крајева на путевима Запада и Истока.

Вишеслојна значења која можемо откривати на збирци разгледница са народним ношњама која је овде представљена, само нам указују на чињеницу да и у конструисаним облицима стварности, као што су разгледнице, можемо препознавати слојеве реалности, и тако разумевати прошлост, али и тумачити садашњост.

Катарина Новаковић
кустос - етнолог

Ношње из Норвешке

СРБИЈА — SERBIE

Умножаванје Заградњено

Сељанке из околне Београда
Villagoises des environs de Belgrade

№. 21

Српске ношње - околина Београда

Ношње са острва Сардинија (Италија)

Ношње из Тирола (Аустрија)

Ношње Лужичких Срба

Немачке ношње са острва Хелголанд

S. Solomko.

Streng bewacht. — Gardée sévèrement. — Severely guarded.

Руске ношње

Ношње Израела

Serbische Bäuerinnen in der Herzegovina.

Verlag S. Reiss, Neversenje.

Српске ношње из Херцеговине

Ношње из Бретање
(Француска)

BRETAGNE

*Des joies, au temps des fleurets,
De Bretagne, de France et de Naples,
Y sculptèrent les temps catholiques
Mieux les que, sous l'antique, de l'air,
La France.*

LA NORMANDIE

Ношња из Нормандије
(Француска)

31. « COIFFES FEMME ». Costumes de Dives — Pays de vaillants corsaires,
de riches plâtriers, de riches armateurs. A sa
naître Daquoise, Jean Ange, Jean Cousin.

Словачка ношња

Dalarna Rättvik.

Ношња из Шведске

Ношња из Буковине
(Румунија)

Ношња из Калоче
(Мађарска)

Ношња из Немачке

Pimoty vestijerna pozdrav od Prage 1904

Gruss aus dem Schwarzwald

Wien 25-V. 04

Čestno se vaše moju. Rado je primio
 da, mojim hat prijete in hoda doba-
 zite in njemaljših stvari za vaše grad-
 e in to je vidimo. Ljubom želi zaslan

Ношња из Берна
(Швајцарска)

BERNER TRADITION - COSTUME BERNOIS - Bern
 in der Schweiz - Berner Tracht - Berner Tracht
 in der Schweiz - Berner Tracht - Berner Tracht

Са благонаклоношћу и поштовањем
помињемо дародавце чијом се заслугом
овај каталог печата, а изложба
**„НОШЊЕ ЕВРОПСКИХ НАРОДА
НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА”**
приказује љубитељима народнога блага

Савез филателиста Србије

Новосадска млекара

Навип Фрушкогорац - Петроварадин

господин Миомир Арсић

господин Васа Малетин

Издавач: Архив Војводине Нови Сад

Аутор поставке: Весна Башић

Техничка реализација: Алексије Рачуница

Аутор текста: Катарина Новаковић

Тираж: 500

Штампа: